

Olsztyn, dnia 28 stycznia 2019 r.

PS-VI.431.1.53.2018.ICH

**Pani
Marzenna Utko
Kierownik
Miejskiego Ośrodka
Pomocy Społecznej
w Kętrzynie**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Działając na podstawie upoważnienia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr FK-VI.0030.889.2018 z dnia 29 października 2018 roku /akta kontroli str. 1/ zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego Olsztynie, w składzie:

1. Izabela Chowańska - główny specjalista, kierująca zespołem oraz
2. Lilla Kondrusik - główny specjalista,

przeprowadził kontrolę problemową w trybie zwykłym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kętrzynie, ul. Poczтовая 11. Czynności kontrolne rozpoczęto w dniu 6 listopada a zakończono w dniu 9 listopada 2018 roku. Przedmiotem kontroli były formy pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w świetle:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2018, poz. 998) – zwanej dalej ustawą,
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 roku w sprawie szkoleń na asystenta rodziny (Dz. U. z 2011 r., poz. 1608).

W wystąpieniu pokontrolnym użyto następujących skrótów:

1. MOPS/jednostka/jednostka kontrolowana/Ośrodek – co oznacza Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kętrzynie,
2. Kierownik MOPS/Kierownik - co oznacza: Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kętrzynie, panią Marzennę Utko,
3. Regulamin – co oznacza Regulamin Organizacyjny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kętrzynie,
4. Program – co oznacza Gminny Programu Wspierania Rodziny w Mieście Kętrzyn na lata 2018-2020.
5. Asystent rodziny / asystenci – co oznacza asystentów rodziny zatrudnionych w MOPS Kętrzyn.

Kontrola obejmowała okres od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia jej zakończenia. Fakt jej przeprowadzenia odnotowano w rejestrze prowadzonym przez jednostkę. Kontrolę przeprowadzono w obecności pani Marzenny Utko – Kierownika MOPS w Kętrzynie, w oparciu o analizę prowadzonej w jednostce dokumentacji merytorycznej, oświadczenia, informacje i wyjaśnienia przekazane

bezpośrednio przez ww. oraz akt osobowych w zakresie dokumentacji potwierdzającej kwalifikacje zawodowe pracowników.

Działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą ocenia się **pozytywnie z nieprawidłowościami i uchybieniem.**

USTALENIA KONTROLI

1. Dokumenty organizacyjne

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kętrzynie, jako jednostka organizacyjna gminy miejskiej Kętrzyn działa na podstawie statutu nadanego uchwałą Rady Miejskiej w Kętrzynie nr LII/312/13 z dnia 4 lipca 2013 roku, zmienianego Uchwałami Nr LIV/330/13 z dnia 26 września 2013 i Nr LXIV/401/14 z dnia 29 kwietnia 2014 roku /**akta kontroli str. 2-7/**. W wyniku analizy ww. dokumentu stwierdzono, że w podstawie prawnej działalności Ośrodka została wymieniona m.in. ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a wśród zadań, jakie w imieniu gminy ma realizować Ośrodek, ujęto zadania wynikające z ww. ustawy.

Strukturę organizacyjną oraz zakres działania Ośrodka określa Regulamin Organizacyjny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kętrzynie wprowadzony Zarządzeniem Nr 20/2013 z dnia 2 września 2013 roku, ze zmianami wprowadzanymi Zarządzeniami Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kętrzynie Nr 17/2014 z dnia 30 maja 2014 roku i Nr 12/2016 z dnia 8 marca 2016 roku /**akta kontroli str. 8-28/**. Zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i zostały ujęte w ww. dokumentach, kontrolujący nie wnieśli uwag do ich treści. Na podstawie analizy Regulaminu stwierdzono, że w strukturze organizacyjnej MOPS w Kętrzynie, wyodrębniono stanowisko asystenta rodziny.

W okresie objętym kontrolą Ośrodkiem kierowały:

- do dnia 30 marca 2018 r. – pani _____
- od dnia 1 kwietnia 2018 r. do chwili obecnej - pani Marzenna Utko.

2. Gminny Program Wspierania Rodziny

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy gmina opracowała i realizuje *Program Wspierania Rodziny w Mieście Kętrzyn na lata 2018 – 2020* przyjęty Uchwałą Nr XLVIII/285/18 Rady Miejskiej w Kętrzynie z dnia 24 stycznia 2018r. /**akta kontroli str. 29-35/**. Zgodnie z oświadczeniem Kierownika MOPS w Kętrzynie stanowiącym **akta kontroli str. 36**, ww. dokument jest pierwszym programem uchwalonym przez Radę Miasta w Kętrzynie.

W Programie uwzględniono diagnozę problemów społecznych w mieście Kętrzyn, zaplanowano działania oraz wskazano ich realizatorów, określono też wskaźniki osiągnięcia celów. Jako cel główny przyjęto *Skuteczny system opieki nad dzieckiem i wspieranie rodziny sprzyjające prawidłowemu jej rozwojowi w Mieście Kętrzyn*. Cele szczegółowe Programu to:

- 1) Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących;
- 2) Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny;
- 3) Wspieranie rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania.

3. **Zatrudnienie i kwalifikacje asystentów rodziny.**

Ustalono, że w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kętrzynie, w okresie podlegającym kontroli zatrudniano dwóch asystentów rodziny - jednego w ramach umowy o świadczenie usług a drugiego na umowę o pracę.

W wyniku analizy akt osobowych asystentów rodziny ustalono, że osoby zatrudnione na stanowisku Asystenta rodziny posiadały kwalifikacje określone w art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie posiadały natomiast wszystkich oświadczeń potwierdzających spełnianie wymogów określonych w art. 12 ust. 1 pkt 2 – 4 ustawy.

Oświadczenia dotyczące spełniania ww. warunków zostały uzupełnione i dołączone do akt osobowych Asystentów podczas przeprowadzania czynności kontrolnych, w związku z tym, odstąpiono od wydania zalecenia w tym zakresie.

W wyniku kontroli stwierdzono, że asystenci rodziny zgodnie z art. 12 ust. 2 systematycznie podnosili swoje kwalifikacje poprzez samokształcenie oraz udział w szkoleniach takich jak:

- Praca z dziećmi i rodziną w asystenturze rodziny,
- Asystent rodziny,
- Asystent rodziny 2018,
- Asystent rodziny – kompleksowe szkolenie w wymiarze teoretycznym, prawnym i metodycznym /akta kontroli str. 37-38/.

4. **Formy pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.**

Konsultacje i porady specjalistyczne

W okresie objętym kontrolą Ośrodek zapewniał rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych dostęp do specjalistycznego poradnictwa. Zatrudnieni przez MOPS specjaliści, tj.:

- terapeuta uzależnień,
- psychoterapeuta,
- psycholog,

świadczyli pomoc osobom i rodzinom dotkniętym przemocą a także rodzinom, w których żyją osoby uzależnione i współuzależnione od alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, oraz tym, w których występują inne trudności, w tym również w wychowaniu dzieci.

Z przedłożonej kontrolującym informacji wynika, że w roku 2017 z pomocy psychoterapeuty skorzystały 33 osoby, a psychologa - 62 osoby. Od 1 stycznia 2018 roku do dnia zakończenia kontroli z pomocy terapeutów skorzystało 79 osób, a psychologa - 17 osób /akta kontroli str. 39-40/. Realizacja konsultacji/porad odbywała się zgodnie z harmonogramem pracy specjalistów lub dodatkowo wg zgłaszanych potrzeb.

Pomoc prawna, w tym w zakresie prawa rodzinnego

Rodziny miały też możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy prawnej udzielanej raz w tygodniu przez radcę prawnego zatrudnionego w MOPS w Kętrzynie. Porady prawne udzielane były w poniedziałki zgodnie z ustalonym harmonogramem i stosownie do potrzeb. W 2017 r. udzielono porad 116 osobom, zaś w 2018 r. 129 osobom.

Terapia i mediacje

Na podstawie informacji udzielonych przez Kierownika oraz analizy dokumentacji kontrolującej ustalili, że Ośrodek we własnym zakresie zapewniał wsparcie w formie terapii i mediacji rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych /**akta kontroli str. 39-40/**. W 2017 roku z usług zatrudnionych w MOPS terapeutów skorzystało w tym zakresie 62 osoby, natomiast w 2018 do dnia kontroli 56 osób.

Usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne

Usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne realizowane były w 2018 przez specjalistyczną opiekunkę zatrudnioną przez MOPS w Kętrzynie.

Organizowanie spotkań dla rodzin (grupy wsparcia, grupy samopomocowe)

W okresie objętym kontrolą odbywały się zajęcia warsztatowe dla rodziców pt. „Szkoła dla rodziców i wychowawców”. Zajęcia odbywały się w MOPS w Kętrzynie, raz w tygodniu, w wymiarze 2-godzinnych sesji warsztatowych. Z informacji uzyskanej od Kierownika jednostki kontrolowanej oraz analizy przedłożonej dokumentacji wynika, że w okresie podlegającym kontroli w ośrodku organizowano również grupy wsparcia.

Rodziny wspierające

Z przedłożonej kontrolującą dokumentacji wynika, że w mieście Kętrzyn żadna z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych nie była objęta pomocą rodziny wspierającej. W okresie objętym kontrolą nie podejmowano działań mających na celu tworzenie rodzin wspierających ze względu na brak zgłoszonych potrzeb w tym zakresie.

Objęcie rodziny wsparciem asystenta

Na podstawie analizy przedłożonej dokumentacji oraz przekazanych informacji stwierdzono, że w okresie podlegającym kontroli asystenci pracowali łącznie:

- w 2017r. z 28 rodzinami,
- w 2018r. z 26 rodzinami (w dacie kontroli z 15 rodzinami). Szczegółowej analizie poddano 11 teczek rodzin. Wszystkie rodziny objęte zostały pomocą ze względu na występujące problemy z wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Z informacji podanych przez Kierownika wynika, że najczęstszą przyczyną występujących w rodzinie problemów było nadużywanie alkoholu, a co za tym idzie zaniedbania opiekuńczo-wychowawcze, problemy z prowadzeniem gospodarstwa domowego, nierzadko przemoc.

Stwierdzono, że Kierownik MOPS Zarządzeniem Nr 17/2017 z dnia 18 grudnia 2017 roku wprowadził *Procedury postępowania pracownika socjalnego oraz asystenta rodziny w przypadku rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych*, zgodnie z którymi dokumentacja dotycząca pracy z rodziną obejmowała:

- wniosek o przydzielenie asystenta,
- zgodę na podjęcie współpracy z asystentem,
- wniosek o objęcie koordynacją przez asystenta rodziny i katalog możliwego do uzyskania wsparcia – przewidziane w ustawie o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- kartę informacyjną dotyczącą rodziny,

- ocenę sytuacji rodziny,
- plan pracy z rodziną,
- miesięczną kartę czasu pracy asystenta rodziny,
- sprawozdanie miesięczne z pracy asystenta rodziny,
- sprawozdanie z przebiegu realizacji planu pracy asystenta,
- wniosek o zakończenie pracy z rodziną Asystenta rodziny,
- sprawozdanie z monitoringu prowadzonego przez asystenta rodziny /**akta kontroli str. 41-61/**.

Ustalono, że zgodnie z art. 11 ustawy, w przypadku powzięcia informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych pracownik socjalny przeprowadzał wywiad środowiskowy, w treści którego odnotowywał informację o konieczności przydzielenia rodzinie asystenta rodziny wraz z proponowanym okresem objęcia rodziny ww. formą wsparcia, następnie składał stosowny wniosek do Kierownika MOPS /**akta kontroli str. 62/**. Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku, pracownik socjalny wraz z asystentem wspólnie udawali się do rodziny w celu uzyskania zgody (również pisemnej) na współpracę oraz omówienia jej zasad. Po zapoznaniu się z sytuacją rodziny, asystent w konsultacji z rodziną i pracownikiem socjalnym tworzył *Plan pracy z rodziną* /**akta kontroli str. 63-64/**, określający:

- cel główny pracy z rodziną,
- działania służące poprawie sytuacji rodziny ujęte w celach krótkoterminowych,
- terminy realizacji poszczególnych działań,
- oczekiwane efekty podejmowanych działań.

Asystent sporządzał sprawozdania z pracy z rodziną gdzie odnotowywał datę i godziny pracy z rodziną (potwierdzone podpisem rodziny), a także opisywał przebieg wizyty /**akta kontroli str. 65-66/**.

W wyniku analizy dokumentacji pracy asystentów rodziny zespół kontrolny stwierdził że okresowe oceny sytuacji rodziny nazywane były w kontrolowanej jednostce *Sprawozdaniem z przebiegu realizacji planu pracy asystenta nad rodziną (...)* za okres (...) /**akta kontroli str. 66-69/**. Kontrolujący zwrócili kierownikowi MOPS uwagę na niewłaściwą nazwę dokumentu i udzielili stosownego instruktażu, gdyż ww. *Sprawozdanie* będące okresową oceną sytuacji rodziny o której mowa w art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, winno nosić nazwę zgodną z ustawą tj. „okresowa ocena sytuacji rodziny”.

Okresowe oceny sytuacji rodziny dokonywane były co do zasady nie rzadziej niż co pół roku. W dwóch - na 11 analizowanych teczek rodzin, ocenę sytuacji rodziny przeprowadzono z naruszeniem terminu określonego w art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, tj.:

- w rodzinie pani . . . pomiędzy jedną oceną a drugą upłynęło 9 miesięcy,
- w przypadku rodziny . . . | współpracę rozpoczęto w listopadzie 2016 roku a ocenę sporządzono w kwietniu 2018 roku.

Z ustnych i pisemnych wyjaśnień złożonych przez Kierownika MOPS panią Marzennę Utko wynika, że powodem tej sytuacji był fakt iż oba środowiska są bardzo trudne, w obu było przeprowadzonych bardzo wiele działań a *natłok tych działań przyczynił się do braku półrocznych ocen* /**akta kontroli 70-71/**.

Okresowe oceny sytuacji rodziny nie były podpisywane przez Kierownika Ośrodka. Dokument ten zawierał co prawda miejsce na *podpis kierownika MOPS lub osobę upoważnioną* /**akta kontroli str. 72-73/** jednak na dokumencie widniały podpisy i pieczętka starszego specjalisty pracy z rodziną. Jest to niezgodne z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, której art. 15 ust. pkt 15 traktuje o częstotliwości dokonywania oceny sytuacji rodziny i przekazywaniu tej oceny

podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy – w tym przypadku Kierownikowi MOPS w Kętrzynie.

Przyczyną zaistniałych nieprawidłowości było nie zawsze rzetelne wykonywanie obowiązków służbowych przez asystenta i niedostateczny nadzór ze strony kierownika jednostki. Brak oceny sytuacji rodziny mógł skutkować brakiem dogłębnej analizy co na dany moment zostało z rodziną wypracowane, a jakie cele wymagają kontynuacji lub zmiany.

Z analizy przedłożonej dokumentacji oraz informacji przekazanych bezpośrednio wynika, że praca asystenta polegała m.in. na:

- motywowaniu do podjęcia leczenia odwykowego,
- pomocy w załatwieniu terapii, lub leczenia w warunkach szpitalnych,
- motywowaniu oraz pomocy w umówieniu wizyt lekarskich,
- motywowaniu do spotkania się z psychologiem lub ułatwieniu zorganizowania takiego spotkania (również w środowisku rodzinnym),
- pomocy w załatwieniu zajęć specjalistycznych np. socjoterapeutycznych czy wyrównawczych, itp.,
- motywowaniu do uczestniczenia w zajęciach warsztatowych mających na celu np. przeciwdziałanie przemocy (w powiatowym centrum pomocy rodzinie),
- pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych,
- pomocy dzieciom w odrabianiu lekcji i stopniowe wdrażanie w to rodziców,
- nauce spędzania czasu wolnego z dziećmi.

Asystenci realizując swoje zadania współpracowali z wieloma osobami i instytucjami, takimi jak: pracownicy socjalni, przedszkola, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Policja, zespół interdyscyplinarny, psycholog, poradnia zdrowia psychicznego, sąd itd.

Po zakończeniu pracy z rodziną, asystenci prowadzili monitoring funkcjonowania rodzin, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 16 ustawy, co znajdowało odzwierciedlenie w dokumentacji.

5. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego

Ustalono, że na terenie miasta Kętrzyn funkcjonuje 5 placówek wsparcia dziennego, w tym jedna z programem socjoterapeutycznym /akta kontroli str. 74/. Są to placówki prowadzone przez organizacje pozarządowe na zlecenie Miasta Kętrzyn. Głównym celem działalności tych placówek jest udzielanie dodatkowego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych a także uzupełnianie braków i niedomagań w zakresie socjalnym.

6. Uwagi i wnioski:

W celu udzielenia dodatkowego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rekomenduje się, w myśl art. 29 oraz 176 pkt 3b ustawy tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu rodzin wspierających.

Z uwagi na korzystanie przez asystentów z druków opracowanych w *Procedurach postępowania pracownika socjalnego oraz asystenta rodziny w przypadku rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych*, proponuje się aby dostosować nazewnictwo i treść druków do zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, działając w oparciu o art. 197d ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wnoszę o podjęcie przez Kierownika, jako osoby odpowiedzialnej za ich powstanie, stosownych działań, mających na celu jej wyeliminowanie oraz realizację zaleceń:

1. Dokonywać okresowych ocen sytuacji rodzin objętych wsparciem asystenta, w okresach określonych w art. 15 ust.1 pkt 15 ustawy, tj. nie rzadziej niż co pół roku. Termin realizacji – na bieżąco.
2. Okresową ocenę przekazywać Kierownikowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kętrzynie – zgodnie z art. 15 ust.1 pkt 15 i art. 17 ust 1 ustawy. Termin realizacji – na bieżąco.
3. Wzmocnić nadzór kierownika jednostki nad pracą asystentów rodziny, a w szczególności nad sposobem prowadzenia dokumentacji pracy z rodziną. Termin realizacji – na bieżąco.

Kontrolowanej jednostce przysługuje prawo zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego i/lub zawartych w nim zaleceń pokontrolnych na zasadach określonych w art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Termin na wniesienie zastrzeżeń wynosi 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego wraz z zaleceniami. W przypadku niezgłoszenia zastrzeżeń, proszę o poinformowanie Wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych, w terminie 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia. Ponadto uprzejmie proszę o odniesienie się do zawartych w wystąpieniu uwag i wniosków.

Podstawa:

- § 14 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 roku w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz. U. 2015 poz. 1477),
- art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2018, poz. 998).

Z up. WOJEWODY
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Joanna Jabłonka-Kastrau
ZASTĘPCA DYREKTORA
Wydziału Polityki Społecznej

GŁÓWNY SPECJALISTA
Izabela Chowańska

GŁÓWNY SPECJALISTA
Lilla Kondrusik

